

A gyermek s a templom.

„Megiratott az Úr törvényében: Minden első szülött fiu az Úrnak szenteltessék!” (L.—2.—23.) Salamon templomán még mindig díszként állanak a dicsőmult fényes emlékei. — Megilletődéssel és szent áhítattal áll belsejében az imádkozó tömeg. — Ilyenkor telik be e hajlék az Úr dicsőségével. — És amikor oszlani kezd a sokaság s a templom már majdnem üres, egy kis család félve közeledik a szentek szentélyéhez. — Az anya kis fiát magához szoritja, kendővel takarja, alig lehet észrevenni, hogy keblén gyermek pihen. Az apa titkon, hogy senki se lássa, galamb — gerlepárokot bocsát szabadon. — Az anya mélyen meghajlik s míg a gyermek alszik, csendesen imádkozik. — Ismétli azt az imát, melyet egyszer Erzsébetnél mondott: Magasztalja az én lelkem az Urat és örvendez az én lelkem az én megtartó Istenemben. — Reá tekintett az ő szolgálóleányára és mostantól fogva boldognak mondanak az emberek.

Napsugár tör át az ablak üvegén, kíváncsian nézi e jelenetet, majd mosolyogva reá világít a gyermek arcára s fénylő gloriával övedzi homlokát! Ugyanekkor egy öreg ember reszketve megy oda, kiveszi a gyermeket az anya kezéből s hosszan csókolja. Mária bá-

mul, József boldogan nézi, az ősz Simeon pedig az égre nézve sóhajt: Elbocsáthatod Uram a te szolgádat, mert látták az én szemeim az Idvezitőt. — Egész testében megre-meg Mária, ezt a pár szót mélyen szívébe zárja, hiszen anyai szívének minden vágya s reménye nyer pecsétet Simeon szavával.

Nyughatatlan a zsidó mindaddig míg fel nem megy egyszer egy évben a jeruzsálemi templomba.

— Emlékszel — szól Mária — ezelőtt tizenkét évvel mikor e helyen állottunk, egy öreg ember, hogy szólott Istenhez?

— Emlékszem az ősz Simeon szavára. Azóta mindig e szavakon tartom gondolatom s hányszor álmodtam már, hogy Isten profétája lett e gyermek. — Mielőtt a nap leszállana induljunk el — biztatja Máriát József — Perea felé megyünk, pihenőt ott tartunk s úgy megyünk tovább a holdas éjszakán.

Jó utat megtettek már, mindig a gyerekekről, a jövőjéről gondolkoztak és a gyermek nem volt mellettük.

Ijedten tértek vissza, a gyermeket a templomban felejtették. A papokkal beszélgetett. Mária feddő szavára így szól Jézus: — Nem tudjátok-e, hogy nekem azokkal kell foglalatoskodjam, melyek az én Atyámnak dolgai. — Mária Józsefre néz, ki a gyermek szavait sokáig eszében tartja.

Galamb-gerlepárok ma nem röpködnek templomainkban, nem állunk a szentek-szentélye előtt, de azért jól esik gyermekünket bemutatni az Urnak. — Ilyenkor keresztelés alkalmával tesszük ezt. — Jól esik elhozni egyszerű templomunk belsejébe, hogy itt imádkozzunk érte

A templom: a megtisztult emberi érzések Sion

hegye; a lélek nemesült tulajdonságainak Garizimja. Összehordott emberi fájdalmak, szenvedések, léleksohajok Golgotája. —

Összetört remények, szétroncsolt vágyak magas prizmája. — Menekülők mentsvára, küzdők pihenő helye, szaladók állomása.

A templom bűnösök könnyeinek medencéje.

Örvendezők énekkorusának helye a templom, boldogságra törekvők zsoltáros imaháza.

A templom magas tornyában büszkén hallatja harangját, mintha szive volna ez annak, — keblében őrzi orgonáját, mintha lelke volna. — Sokszor úgy képzeljük, mintha a templom belsejében ott látnók a Bethesda tavat, a szenvedők megenyhülésének helyét; — ott a Jákób kútját, az örökélet vizével; — a Gileádot minden balzsamával. — Sokszor mintha a Jordán folya át rajta, hogy magával vigye a lélek és szív minden szennyét, iszapját a Holt tenger felé s maradjon helyébe egy tiszta Genezáreth. — Sokszor úgy tetszik, mintha hallanók a templom belsejében a „hegynek“ visszhangját a boldogság tanával; máskor egy szelid ima jön felénk: Miatyánk ki a mennyben vagy. —

A templom a mult idők vallásos életének emléke; a jelen hitének felkiáltójele és a jövő, — édes biztatásának bugó orgonája.

A templom maga az örök szépség. — És benne a gyermek?

— Mosolygás az életvize mellett, — hangos kacagás a hegyek echoinál. — Imádkozó angyal rózsaszínü arccal, éneklő ártatlanság bámuló szemekkel. — Isten lelkének része parányi kebelben az ima megszentelt helyére dobva, — szivében égi szikra, a szeretet tüzének parazsa. — A napsugár a virág kelyhén lágy

simulással játszik, így játszik Isten szeretetének melege a gyermek tejfinom arcán. — Minden gyermeknek az Úr házában megvan a maga ősz Simeonja, ki karjába fogja s örömmel kiált: Látták szemeim az Idvezitőt! — Így jön össze a gyermek és a templom. — A bemutatás után azonban, jöjjön a másik nagy templom látogatás, mikor tizenkét éves korában papokkal kezd társalogni. — Ha e korig megtudjuk őrizni a lélek ártatlanságát, akkor az ő kijelentését is meghaljuk: Nem tudjátok hogy nekem azokkal kell foglalkoznom melyek az én Atyámnak dolgai! — Ha a gyermek szive mindig összdobban a harang hangjával, ha lelke mindig felkacag az orgona dalára, akkor nyugodtan fog majd egyszer megállani a pap előtt s megfelel kérdésére, hogy: mi a vallás?

Forrjon össze a gyermek a templommal, akkor lesz egy helye, hova betérhet pihenni ha fáradt már az élet utain, kisérti magát szenvedései között, elpanaszolja valakinek csalódásait és elmosolyoghatja lelke ártatlan örömét.

A nagy virradás.

— Isten minden virradása meglepetés! (R. T.)

A föld kezdetben kietlen és puszta volt. — Sötétség volt a mélység fölött. — E tohu vá vohuban Isten lelke lebegett a vizek felett. És monda Isten: — legyen világosság. — Ez az első nagy virradás! — Mikor Isten szeméből jön az éltető sugár — mely át-tör tohun vá vohun, akkor az — első fény megtetszik a hegyek ormán.

A hatodik napon Isten szemével a földről egy szem szembe ragyog, találkozási pontjuk a magas ég. — Az ember szemének tekintete szét foly a földön, — mohó vágya felfaló erővel szív magába mindent s míg önhittsége a jövőt lába alá hajtja, addig hallszik az Ur szava: Orczád verejtékével egyed kenyered! — Ez a második nagy virradás, a nagy meglepetés.

Villogó pallós lángja lobog Kerubok kezében, elvan zárva örökre az Éden, de az asszony szava örömet hoz a földre: fiut nyertem az Urtól! — Ez a harmadik meglepetés. — A nagy virradás! Azóta az ember tragédiájában minden egyes virradás: föleszmélés és öntudatra ébredés.

Valahányszor fölnézünk az égre virradat idején, mindannyiszor felkiálthatunk: Ime a nagy meglepetés. —

Reméltük ezt, de biztosan nem tudtuk. A bizonytalanságból kiemelkedő valóság: a nagy meglepetés! -- Meglepetés előttünk az a virradás, mikor hosszú kinos éjszaka után a reggel derüs fényében gyermek sirás hallszik! Mintha a tohu vá vohu költözött volna lakásunkba. — Meglepetten nyilik fel szemünk, mint az utra indítás alkalmával az első embernek, — szokatlan a sirás s úgy hangzik mintha önmagunkból, szivünkéből áradna, — mintha lelkünkbe zárt régi sirásnak viszhangja volna. — És ki e hangot most sajátjának mondja az a mi gyermekünk. — A nap virradatában egy kezdő élet áll s kezdő élet mellett kezdődő gond, annyi rejtett aggodalom. — Együtt születnek ezek mind meglepetésül. — A gyermek neveléssel járó nagy kötelességteljesítés tudata, olyan mint a virradat fényessége előtt uszó báránnyfelhő, melynek redőzött szélét már a remény szivárványa tarkítja. E felhő sötétedik, majd világosabb lesz de életünktől többé el nem marad soha. És mégis a legtöbb öröm e tarkán uszó felhők alatt talál minket,

A végtelen földet az apró fűszálak teszik otthonossá. (R. T.)

A mi életünket is a gyermekek teszik a boldogság tanyájává. -- Gyökerek a földben nem várnak jutalmat, amiért az ágakat táplálják. (R. T.) Mi sem várhatunk e munkánkért elismerést vagy jutalmat senkitől.

— — — — —
A meglepetésszerű virradást most magyarázzuk a kisdéd életével kapcsolatban.

A gyermek élettörténetében a virradást mi szülők hozzuk be, mi emeljük ki az öntudatlanság éjszakájából. — A gyermek első meglepetése az, hogy az apán, anyán kívül sok ember él még a ház ajtaján kívül. —

És e sok-sok embert mind szeretni kell, így tanítja a pap az iskolában.

— Hogyan? — Hullatja ki e szót ajakán a csodálkozás.

— Mikép' szerethessem azt, kinek tarkább a ruhája, — pirosabb az arca? — Kinek kezében fehér a kalács, amíg az enyémben csak fekete kenyér van! — Mikép' szeressem azt, ki elkivánja tőlem legjobb falatomat, ki fekete arccal jár és ijesztően néz be minden ablakon! — Minek szeressem azt kinek láttára apám arca tűzben ég, azt ki elől az anyám futva menekül! — Minek szeressem azt kinek magas palotája előtt autók állanak, míg az apám gyalog fáradja végig az utcákat! Miért, minek? — És e sok kérdésre a tanító felelete ismét csak ez: szeresd felebarátodat úgy, mint önmagadat! — Későre jött itt a nagy virradat, hogy megérthesse a könyörülő samaritánus példázatát.

A templom ajtajánál emberek torlódnak, mindenki egyszerre akar belsejébe jutni. Az ablakon beáradó napfény áhítatos arcokra hull. — A gyermek bámulva nézi s míg hallja az igét: az Istent lélekben, igazságban imádd addig nem egytől, száztól is megkérdi: ki az az Isten? — Az aki teremtett az életet adta, aki mindenkinek szerető atyja. Az ki veled együtt játszott vad virágos réten, aki veled szaladt, át a magas bérceken! Az ki az asztalra a kenyeret adja s ki a meleg ruhát a testedre rakja!

— Kenyeret s a ruhát nem az apám adja? — E kérdés sokáig kinozza s ha rájön majd arra mit a templom hirdet: az Isten atyja minden teremtménynek . . . ez a nagy virradat a nagy meglepetés! Az öntudatban született Istenkép derengő hajnala.

Keskeny udvarokra koporsót tesznek ki, a kopor-

só mellett nagyon sokan állnak, nagyon sokan sirnak. — A gyermek hallja ahogy a pap mondja: minden testnek egyszer el kell hullnia és megkérdi nem egytől, de száztól: én is egyszer majd megfogok halni és meghal az apám s meghal az anyám?

— Igen elhullunk mindnyájan mint a fák levele

A gyermek agyában világosság támad ez a harmadik nagy meglepetés, a nagy virradat!

Megmozdul a lélek az Olajfák hegyén, mikor hosszannyuló ködképek sávosodnak át innen a földről egy szebb világ felé, a halhatatlanság ablakán néz be a képzelet, ahonnan csodás fény árad, a más világi élet virradata ez, a bámuló gyermek legnagyobb meglepetése!

— Isten minden virradása meglepetés.

Az öntudat minden jelentkezésének virradata, meglepetés.

— A kezdődő élet tavaszán minden meglepetés. E meglepetéseken át a gyermeket a szülő vezeti. Ez az erős karú vezetés és irányítás, a szülők szent kötelessége!

Anna.

Szomorubb asszonyt nem látott még a siloi templom, mint amilyen Anna volt. — Rómából jött urával Elkanával és asszony társával Peninnával. — Arca halvány, mint az égtől bucsuzni akaró holdnak sápadt fénye. Olyan, mint kit vágy emészt. Néha árnyékként vonul, mintha önmagának ködképe volna, máskor dacosan kapja fel fejét, mint az ébredő remény mikor szembe néz a hajnal virradatával. Most mozdulatlan szoborként áll a siloi templom félreeső szegletében, hogy senki se zavarja, mikor imádkozni akar. — És imádkozni sem tud úgy ahogy szeretne, két gunyos szempár mindegyre megzavarja; oh, ha ettől szabadulni tudna.

Milyen is az ő otthona? Egy szerető férj áll mellette szüntelen, ki szavát lesi, kívánságát teljesíti és akiért ő leginkább meghalni szeretne. Elkána az örök vigasztaló, ki olyan körütte mint a nap a borus felhők fölött. — És azok a gyermekek csak azokat ne látná, pedig úgy szereti nézni őket, ha nem láthatná, elhagyná Elkána házát. — Eteti őket, altatja, ébresztgeti, eljátszik velük, de amikor megcsókolja kigyul arca miért nem csókolhatja a saját gyermekét?

Peninna hányszor nézte s gunyolódott vele, féltve örzött vágyát gunyolta ki durván: Neked nincs

gyermeked. És ilyenkor elkapta gyermekét tőle. — Anna szemébe könnyek gyűltek, fölnézett az égre és fájdalmasan suttozta: Uram miért nem adsz nekem gyermeket! . . . ? . . .

Éjszakák idején is e gondolat kinozta, e vágy emésztette. Ma a siloi templomban is arra kéri az Istent, hogy szüntesse meg szégyenét, adjon gyermeket neki. — S fogadalmat is tesz, hogy e gyermeket az Úrnak fogja szentelni. — De imáját minduntalan megzavarja Peninna gunyos tekintete, az a két szem most is kinozza. Pedig ha tudná, hogy most is az ő gyermekeire gondol. — Peninna nemes büszkeséggel áll Elkána mellett, mintha mondaná: — Én vagyok gyermekeid anyja nem az a másik, ki minden szeretete mellett sem tud örömet szerezni néked. — Elkána megéri a szemrehányást, Anna felé fordul s mikor annak kisirt szemét látja, halkán suttozja feléje, mit csak az asszony ért meg más senki: így is szeretlek, inkább mint bárkit, de azért kérjed az Istent, hogy adj te is gyermeket nekem. — És Peninna azt gondolja, hogy Elkána Annát átkozza.

Milyen nagy különbség van a két asszony között. — Egyik maga a beteljesült vágy, másik a titkos epekedés.

Az egyik „asszony“ csak, a másik anya. Anya ki nyugodtan, megelégedetten ül a templomban, másik az élő nyughatatlanság, kinek a templom sem adja meg a nyugalmat. Az anya érzi, hogy ő a férfi élettársa, az ki gyermeket szült és nevelt, a másik érzi, hogy minden vonzalma mellett is távol van tőle, mert hiányzik a legszentebb kapocs.

A két asszonyt, mikor egymás mellett látom, úgy tetszik mintha az állandó boldogságot és az állandó

lemondást látnám. — Nagyobb érzéssel telített imát sohse hallottam és nem olvastam, mint amikor Anna így szól: Úram adj gyermekeket nekem. — Engedd, hogy életet adjak egy új embernek, hogy vérem adjam át egy gyermeknek, kit magaménak mondok, hogy én tanítsam meg olyan szóra milyenre én akarom, én tápláljam olyan kenyérrel, melyet én készítek, hogy én keressek üdítő vizet neki. — Én fogjam meg a kezét s én tanítsam járni olyan helyeken, ahol én szeretem s csak oda menjen ahova én akarom. — Én tanítsam meg imádkozni, mert imádkozni igazán csak egy anya tudhat, az az anya kinek kérését teljesíti az Isten. — Szegény Anna vajjon gondol-e arra, hogy Isten meghallgatja őt, vagy csupán megnyugtatósára mondja e szavakat? — Nem tudom de hallom, hogy tovább suttogja: Neked fogom szentelni a gyermekeket. — És itt elhallgat, sokáig hallgat, majd mosolyogni kezd. Talán előre látja a jövőt és a jövőben gyermekét, amint ott futkos egyszerű hajlékában, szalad apja elébe, átkarolja nyakát s Elkána boldogan csókolja az ő gyermekét. Látja, hogy itt van az Úr házában, Istennek szolgál s boldogan megy feleje mikor ő az anyja meglátogatja. — Peninna megrántja ruháját, hazahívja. Egész uton boldog, mintha gyermeket kergetne, a saját gyermekét, néha örömmel felkiált, min csodálkozik férje s min gunyolódik Peninna: talán megígért valamit neked az Isten, mert ugyan mély imába voltál merülve, biztosan gyermeket kértél.

Az anya gunyos szavaira máskor nem válaszolt az asszony, most azonban pirulva megjegyezte: igen megígérte nekem az Isten. — Peninna felkacag, Elkána keblére szoritja az asszonyt.

Elkána háza ilyen boldog sohasem volt még.

Annának gyermeke született. — Szép és erős gyermek, kinek Sámuel lett a neve. — Aki a bibliából szép részletet akar olvasni, az olvassa el Anna imáját. —

51

Az asszonyból anya lett. — Az anyaság maga a beteljesült vágy. — Asszonynak lenni élet cél, anyának lenni elhivatás. — Az asszony élettárs, az anya feleség. Az asszony virág a házban, az anya a gyümölcs. Az asszony a jelen élve, az anya az összetartó kapocs a fajfenntartás láncsorozatában. — És Anna anya lett. — Fogadalmát megtartotta, gyermekét az Istennek adta, neki szentelte. Mindig erre vágyott, hogyha gyermeke lesz, éljen ott az Isten házában és szolgálja az Urat egész életén át.

Anna történetéből kiolvasható az anyaság utáni vágyat és a helyes gyermek nevelést. — Ezt a kettőt olyan nehezen tudom beilleszteni korunkba. — Anyaság után kevesen vágnak ma. Inkább asszony szeret lenni ma minden nő, mint anya. — Ez utóbbi szent hivatásról nem akarok beszélni, tudott mindenkitől, de nem megértett mindenkitől. A férfiak is inkább asszonyt kívánnak, mint anyát. Nagyon kevés azoknak száma, kik felmennek Siloba azért, hogy imájukba foglalják forró vágyukat: — Uram adj gyermekeket nekem. — Ez ima nélkül mivé törpül a fajfenntartás gondolata és abban a nemzeti érzés kialakítása?

A helyes nevelést pedig éppen ebben látom, hogy a gyermeket az Urnak szentelte. Nem azt értem ezalatt, hogy Sámuelként pappá legyen, hanem éljen istenes életet és szeresse a templomot. — Tanuljon meg korán imádkozni. — Régi igazság, hogy vallásos anyának vallásos gyermeke, vallástalan anyának Istent tagadó gyermeke van. — Ma az anya nem templomba

viszi gyermekét, hanem a moziba és a színházba. Korábban megtanulja egy sport vezető nevét, mint a papját s amit legkésőbb tanul meg, az az imádkozás.

E kisdéd keresztelésénél amikor Isten ajándékáért hálát adunk, egyben mutassuk őt be az Istennek és tegyük fogadalmat, hogy megtanítjuk korán imádkozni. Ez nem elég, hanem nevelését úgy irányítjuk, hogy az Istent lélekben és igazságban imádja és szeresse embertársát úgy mint önmagát.

Sámuellé lesz így a gyermek, kihez egyszer tanulni járnak fiatalok, vének s mindenki megéri szavát mert amit mond, Isten akaratából mondja.

Nevelés.

Birák k. 13.—12.

„Micsoda a gyermek felnevelésének titka, mi módon cselekedjünk vele?”

Manoáhnak a Czora városbeli férfiunak a kérdése volt ez, az Isten emberéhez. — Idegenszerű volt előtte az égi kitelentés, mikor fiut ígér be a gyermektelen házaspárnak és azért kérdi: Micsoda a gyermek felnevelésének titka, mi módon cselekedjünk vele?

A legkomolyabb kérdések egyike. — Eltekint egy pillanatra attól az örömtől mit érez, — mikor régi vágy megy teljesülésbe — s ahelyett arra gondol, mit fog tenni mikor elébe teszik a gyermeket s mikép fogja nevelni. Tulnéz a gyermekkor évein, nem áll meg játékszerei mellett, ahelyett a jövőbe néz s az emberrétevés nagy titkát kutatja. — Ennek emberré kell lennie, olyanná, ki nemcsak önmagának lesz önmaga előtt kedvelt alakká, — hanem másoknak is hasznára leend.

Manoah e kijelentése úgy hangzik mintha megrettenne az első szóra: gyermekem lesz és én mit csináljak vele? Magában gondolkozik: — Táplálom őt! ez az első követelmény ahoz, hogy éljen. — Mindenki így tesz! Azután tanítom járni, beszélni, ha beteg gondozom . . . velem is így tettek, nekem is így kell tennem,

—Megtanítom szeretni apját anyját . . . én is becsülöm szüleimet . . . de érzem, hogy mindez nem elég. Mi jön ezután? A titkot keresem, mely a helyes nevelésben rejlik, mit cselekedjem hát vele? — Nekem nem elég, hogy a gyermek csak nőjön, értéket adok bele. Ezt honnan vegyem, hol a nagy titok? — Az Isten embere előmbe adta . . . a haját le ne vágd, bort inni ne adj neki s meglátod Sámsonná lesz ő. — A helyes neveléshez ez nem elég. Én azt akarom, hogy a gyermek merüljön bele a törvények könyvébe, onnan ismerje meg az Istent. Azt akarom szeresse faját, mely hordja a filiszteus jármot és éljen benne a szabadításra váró nép vágyának reá néző sejtésének tudata. — Azt akarom, hogy ne legyen közönséges ember, kinek minden gondolata csak a mindennapi kenyér megszerzésének munkája, hanem nézzen túl a hajlék ablakán s lássa meg, hogy a világ nem csak akkora mekkorának látja az eke szarva mellől, nem csak akkora mekkorának látja erőtlen képzelete, a világ túl nő képzeletén, méreteiben felfogni nem lehet. — Ne gondolja, hogy amikor becsapja lakása ajtaját ugyanakkor elrejtőzött a világtól hanem hidje, hogy a világ szeme ott is figyelemmel kíséri s vigyázza minden lépését. — Nem tudom még mi a gyermek nevelésének titka, de megtanítom mikép fejlessze elméjét, hogy gondolataival a magas eget is könnyü képzelettel járhassa és igyekezni fogok lelket nevelni benne, hogy csiszoltságán visszatükröződjék az Istennek mosolygása. — Azt akarom, hogy ne csak testi, de lelki és szellemi *Sámson* legyen.

Manoáhbán látom az aggodalmas apa alakját, ki gyermekének sorsát mindeneknél inkább szívében viseli.

És amikor legjobban elvan merülve abban a gondolatban, hogy mikép nevelje gyermekét a jövő a maga egész valójában kiemelkedik előtte, mikor az Isten emberének szavát minduntalan hallja feltett kérdésére: a haját le ne vágd, bort inni nekí sohse adj hirtelen jelentik, cselédek szaladnak, kiáltják feléje:

— Fiu született. —

Meglepetten áll *Manoáh* az ujszülött mellett, érinteni kezével sem meri, nézi hosszan — hosszan sokáig és akkor fölkiált: Uram mit tudjak kezdeni e gyermekkel?

A tépelődő aggodalom e pillanatban inkább meglepi mint valaha, de szólni nem tud, csak nézi fiát ezt az új embert.

Szeretné ha most lenne itt mellette az Isten embere, hogy kérdezze meg szemtől-szembe tőle: mit cselekedjem vele? Tépelődő gondolata között arra eszmél, hogy felesége elkéri a gyermeket s az első anyai csókot nyomja ajakára s azután egy könnycsepp gyül szemébe és e könnycseppen keresztül kérdi: *Manoáh*, nem szereted a gyermekünket? — *Manoáh* föleszmél gondolataiból, átveszi a fiút s megcsókolja . . . Letenni nem tudja, tüskés arcát a kicsi arcához szoritja s ahogy így ránéz asszonyára azt mosolyogni látja: Ugy-e szép a mi gyermekünk. — A mi gyermekünk . . . e különös szó sokáig zsong fülébe, addig míg ismét az anya szól: visszavárom . . . és etetni kezdi . . .

Manoáh föl mosolyg, — igen — az Isten embere nem mondta, de a nevelés első titka: *a szülői csók*.

A mi ezután történik, olyan önkénytelenül jön. — Sok-sok csók, mindennap több-több és a legtöbb akkor, mikor gügyögni kezd, igen sok akkor, mikor járni

lanul. *Manoáh* tapasztalja, hogy a gyermeket kezdetben csak csókkal lehet nevelni. — Nem kérdi már mi módon cselekedjünk vele, jön önként, mint a játékszer készítéséhez a találékonyság. — Az édes anyai mellről a gyermeket leveszi a kenyér, nem ölben ül már, hanem az asztal mellett és az apa figyeli minden mozdulatát. Legyen erős a gyermek testben, ez minden kívánsága. — Mennyi gyönyörűséggel tudja nézni az apa fejlődő gyermekét. Mindennap új erőt fedez fel rajta mindaddig, míg egyszer meg nem kérdi: — Ki az az Isten? És az apa beszélni kezd papként s ezután minden törekvése odairányul, hogy minél tisztábban ismertesse meg vele az Istent. — Olyan boldog mikor lefekvés előtt hallja amint a gyermek anyja után mondja az imát. Ime megmozdult már a lélek. *Ennek nemesítése a nevelés másik titka.*

Ép testben nő az ép lélek. Ez állítás igazát védi sok-sok *Manoáh*, sok-sok apa. A gyermek egészség-től duzzadó arcán a lélek játszik, ez mosolyog szembe az ismerőssel. — És egy napon megkérdi a gyermek ezt is: — Mí az élet, miért él az ember és oly sok ember? Miért nagyobb egyik mint a másik, miért van az, hogy egy nemzet erősebb mint a másik? Miért van az, hogy nincs igazság a földön és hol kell azt keresni? Miért van az, hogy minden másképp van mint ahogy a gyermekkor meséje mondotta és semmit nem lehet találni a tündéerkert tündéreiből? Ahelyett csak durvasággal találkozik, emberek részéről szeretetlenséggel, rátámadással. — Ezeket kérdi, mert ébred az értelem.

Ezt irányítani, a *nevelés harmadik titka.*

És amikor a sámsoni mellek nekifeszülnek az életnek s hatalmas karjai ellenség tipró erőttől duzzad-

nak, az apai szónak szeliden irányító szerepe van, tapasztalatból leszűrődő jó tanács, mire szívesen hallgat a meglett férfi. — Már nem félti, mert erős a teste, ép a lelke és fejlődött világnézete. — És vajjon nem félti? — A szülő mindig félti gyermekét, még akkor is mikor az is gyermekét neveli.

Manoáh aggodalma örök, kérdése állandó. — A nevelés titka is mindig ugyanaz marad: csókold a gyermeket, mert lelkedet csókkal lehelled bele; építsd testét; csiszold lelkét; — ép testben ép lélek — és öregbítsd értelmét. — Ez a helyes nevelés.

Andersen meséje.

Andersen meséje: „A szülő elindult gyermeke jövőjét megtudakolni és az útját álló fagyos túske bokrot addig melengette: míg a cserje kiviritott és útba igazította.“ —

Ime a szülői aggodalom a gyermek jövőjéért. — Való a mesében, — könnycsepp a virág szirmán.

Ez az aggodalom eggyütt születik meg a gyermekkel, — mint a virággal az illat, mint az élettel a munka, a munkával a szenvedés, szenvedéssel a sirás, sirással az enyhület, enyhülettel a vigasztalás. — És e hangulathullámzás skáláján zsoltárok bugnak, nemesen panaszos hangok hangzanak, . . . ezek között nő a gyermek.

Sok-sok eltitkolt sohaj, elnem sirt könnycsepp, ki nem kiáltott fájdalom, hangosan el nem mondott ima, el nem énekelt zsoltár, meg nem aludt éjszakák, nem öntudatos napok között nő fel a gyermek.

És az eltitkolt sohajok hányszor állanak meredek fölé vont ingadozó hid fölött s míg a szem tekintete a mélyből kiemelkedő szivárvány merészen görbült ivén kuszik ég felé, addig megkérdi százszor a lélektől, milyen lesz e gyermek jövője?

Elindul ismeretlen úton, ott ahol a vágy gö-

röngyre hullva fagy, hol a remény tördelt-kérgű fához kötözve sir, hol a tekintet sötétbe ütközik és ott keresi az örök bizonytalanságban gyermeke jövőjét Mindenkit megállit, mindentől kérdezi: milyen lesz jövője? Amig a bölcsőt ringatja s tétován a jövőbe néz, addig beszél, ki tudja kivel, ki tudja kit lát, kit hogyan szólitgat? — De beszél, míg a kisdéd szivja vékony ajkai-
val a telt mell tejét. Beszél virággal, fával, fagyos tuskével és egyik sem felel. — Mikor gondolata a jövőn révedez, minden egyszerre fagyos lesz előtte! — Miért? — Hiszen eddig a gyermekkel összekötött minden jövőbe néző gondolat olyan napos helyen szaladgált, hol minden mosolygott, minden virágzott és most mikor biztosat akar tudni és a jövő ablakának függönyét emelgetni próbálja, minden eltűnik előle, az ablak becsapódik, jégvirágok tetoválódnak reá s fagyos tuskébokor, mi elébe kerül. — Ölében a gyermek elaludt már, leteszi fekvő helyére, lassan kinyitja az ajtót — a mese mondja így — és elindul megtudni gyermeke jövőjét, míg az csendben alszik.

Ruháját tövis szaggatja, lábát tüske tépi azon az úton ahova indul, csak tüske terem, csak fagyos göröngy áll előtte de megy. Gyermeke most jövőjét mosolyogva álmodja. Ő addig jövője útját vérző lábbal járja. — Ha látja fáradsága hiábavalóságát, leül egy fagyos tüske bokor mellé, addig melengeti, addig-addig simogatja míg meglágyul tuskéje, leolvad fagya, odasimul az asszonyhoz a fagyos tüske bokor és beszélni kezd. Vajjon milyen a hangja mikor csak most olvadt le róla a fagy, milyen lehet szava, mikor csak most ismerte meg a melegséget, miket mondhat a fagyos tüske bokor, mikor azt sem tudja

mi a melegség, milyen a csók. És a cserje kiviritott, az asszonyt utbaigazitotta.

Az anya keze között mikor gyermekére gondol, minden fagy megolvad, minden tüske kivirágzik, az érzéketlenség beszélni kezd, a közönyösség hangossá lesz, a nemtörődömség érdeklődik, a komorság mosolyog. A kiviritott tüske bokor mondja az anyának: nincs olyan rideg hely hol melegség ne volna, csak a szeretet hiányzik. Vagy az anya mondja a tüske bokornak ezt mikor annak érzéketlenségével találkozik: hiába minden ridegséged, én szeretetemmel melegséget hozok a te rideg világodba. — Az anya gyermekével szemben hidegséget nem tűr. — Keze között kivirágzik a fagyos tüske bokor. — Csak nem tudom, hogy a mesében milyen lehetett a tüske bokor utbaigazitása? — Ez:

— Gyermeked jövőjét kutatod? Ne nézd akkor csak a te gyermeked, nézd mindeniket és nézd a gyermekből naggyá lett embereket, magát a sorsot. Egyik bársonyban születik, selyem a takarója, másik rongyok között, folt a melegítője és mind a kettő gyermek. Én is éreztem egyszer meleget, mikor itt az erdő alján napvilágra jöttem, a fagy azóta megakasztott, a hideg fogvatart, tüskéim nőttek, de mondd meg: a szépen virágzó rózsának nincsen-e tövise? És mondd meg, van-e rózsza tövis nélkül? És van-e emberjövő, fagy, tüske nélkül? Mondd miért van az, hogy az anya gyermeke jövőjének kutatásánál sohse gondol arra, hogy ő is volt gyermek, sok-sok játékszere, cifra bábája, ugró labdája, szerelme, vágya, avagy azt gondolja, hogy az ő gyermeke kivétel leend? Te is anya vagy, azt gondolod, hogy külön sor várakozik a te gyermekedre mint amilyet átélt millió meg millió gyer-

mek? Nézd, szereteted melege, vagy inkább a szükségszerűséged meleget árasztott körülöttem s én megszabadultam fagytól, jégtől addig míg melegeddel mellettem állasz, azután ismét fagyos világ vesz körül engem s te is elfelejted, hogy egyszer beszéltél velem. Miért vágysz megtudni olyat, mit még senki sem tudott. A csillagokat hasztalan nézed, rideg azoknak fénye, csak az ember szeme lát szépséget bennük, ha közel mennél azokhoz, megrettennél ridegségüktől. Éppen olyan ridegek ezek, mint az emberek ha nagyon közel mehetsz hozzájuk. A gyermek jövője: az ember! . . . A többit már tudod!

Ha férfi, legyen férfi mindig s minden körülményben. Ha nő, ne feledje, nőnek születni szép és nagy akarat.

Fiú gyermek jövője: a férfi; a leány gyermeké: a nő.

Ez az én utbaigazításom! A jövőt keresve ne szaladj messze házadtól, ezért gyermeked el ne hagyd soha, keresd otthon jövőjét a te hajlékodban. — A gyermek jövője föl van írva a föld színére, hová a munkás ember verejték cseppje hull; föl van írva az égre, hova lelke sohajtása emelkedik; föl van írva a küzdő ember homlokára, melynek barázdái között maga a gond ül, élettervek gondolataival és föl van írva az anyak arcára, a tiedre is, hol a szeretet melegének pirja festeget rózsákat. Ezeken a helyeken keresd gyermeked jövőjét.

A tüske bokor ismét fagyossá lett, az asszony hazaszaladt, a gyermek bölcsőjébn kedvesen gügyögött. Magához szoritotta egy nagy fogadalommal: emberré teszlek csak tartson meg az Isten!